Ewaluacja ex-ante
aktualizacji „Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030”

RADOM

2025

opracowanie
dr Marzena Kędra

1. Wstęp

Wymóg przeprowadzenia ewaluacji ex-ante dla projektu strategii rozwoju, także w przypadku jej aktualizacji, został określony w art. 10a ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2025 r. poz. 198): „Podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju przeprowadza uprzednią ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju – przed jej przyjęciem."

Ewaluację definiuje się jako: „(…) badanie społeczno-ekonomiczne realizowane w celu oceny jakości i efektów prowadzonych działań. Ocena taka dokonywana jest w oparciu o odpowiednie kryteria. Najczęściej stosowanymi kryteriami w procesie ewaluacji są: skuteczność, efektywność, użyteczność, trwałość i trafność. W celu przeprowadzenia oceny ewaluacja posługuje się odpowiednio dobranymi metodami badań społecznych i ekonomicznych. Istotną cechą ewaluacji jest jej utylitarny charakter. Głównym celem badania ewaluacyjnego nie jest bowiem jedynie zwiększanie zasobu wiedzy teoretycznej, ale przede wszystkim poprawianie jakości wdrażanych interwencji"[1]. Celem ewaluacji ex ante jest weryfikacja trafności i spójności przygotowanej do wdrożenia interwencji. Zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia prowadzeniu polityki rozwoju[2] weryfikacja taka przeprowadzana jest w odniesieniu do spodziewanej skuteczności planowanej interwencji[3].

Gmina Miasta Radomia przystąpiła do aktualizacji Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 (dalej Strategia)[4] uchwałą nr V/66/2024 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 24 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do aktualizacji Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030, ponieważ dokument nie spełnia warunków określonych w art. 51 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw[5]. Zgodnie z tymi przepisami, ustalenia pierwszego planu ogólnego gminy określa się, uwzględniając politykę przestrzenną gminy

[1] „Ewaluacja. Poradnik dla pracowników administracji publicznej", Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012, str. 11
[2] art. 10a Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2025 poz. 198)
[3] Poradnik ewaluacji dla administracji publicznej, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej, Warszawa 2024, str. 26.
[4] Uchwała nr LXXXI/757/2022 Rady Miejskiej w Radomiu z dnia 29 sierpnia 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030.
[5] t.j Dz.U. z 2023 r. poz. 1688 z późn. zm.

określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego, o ile gmina dysponuje strategią rozwoju gminy lub strategią rozwoju ponadlokalnego, których opracowanie zostało wszczęte od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Zarówno w przypadku Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 oraz strategii ponadlokalnej[6] warunek ten nie jest spełniony.

Dodatkowo, zgodnie z nowym podejściem do planowania przestrzennego, strategia jest dokumentem planistycznym, który wyznacza kierunki rozwoju lokalnej społeczności, uwzględniając potrzeby mieszkańców, cele strategiczne i taktyczne, oraz sposoby ich realizacji. Jej ustalenia są wiążące dla planu ogólnego gminy, zastępującego dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Aby zaktualizować strategię, zarządzeniem Prezydenta Miasta Radomia powołany został Zespół do spraw aktualizacji Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 (Dalej: Zespół), w skład którego weszli: Zastępcy Prezydenta Miasta Radomia, 4 radnych Rady Miejskiej, Dyrektorzy Wydziałów i Kierownicy Biur Urzędu Miejskiego w Radomiu oraz przedstawiciele Miejskiej Pracowni Urbanistycznej w Radomiu[7].

Aktualizacja strategii została poprzedzona opracowaniem aktualizacji diagnozy – analizę danych uzupełniono do 2023 roku, aby zapewnić dostępność pełnych informacji rocznych w poszczególnych obszarach analizy w Głównym Urzędzie Statystycznym. W aktualizowanym dokumencie strategii został utrzymany horyzont czasowy wyznaczony na rok 2030, nawiązując do perspektywy obowiązywania dokumentów wyższego rzędu, takich jak np. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030, Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze (Załącznik 1).

Projekt aktualizacji „Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030” poddano ewaluacji ex-ante, tzn. przed rozpoczęciem realizacji interwencji przewidzianej w projekcie Strategii. której celem była weryfikacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii rozwoju.

[6]Prace nad Strategią ponadlokalną Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego zostały rozpoczęte w maju 2022 r. w ramach krajowego projektu Centrum Wsparcia Doradczego (CWD), realizowanego na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej i zakończone w lipcu 2024 r.

[7] Zarządzenie Nr 913/2025 Prezydenta Miasta Radomia z dnia 11 marca 2025 roku w sprawie powołania Zespołu roboczego do spraw opracowania aktualizacji „Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030”

2. Metoda ewaluacji

Ocenę projektu Strategii dokonano więc w oparciu o kryteria: trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności, a także o kryteria spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu. Dla każdego z kryteriów sformułowano co najmniej jedno pytanie badawcze.

Ewaluacji poddano przebieg procesu powstawania zarówno diagnozy przygotowanej na potrzeby Strategii, jak i dokumentu Strategii. Szczegółowo odniesiono się również do struktury i zawartości ocenianego dokumentu. Dotyczyło to przede wszystkim oceny powiązań pomiędzy głównymi elementami struktury ocenianego dokumentu. Dotyczyło to przede wszystkim oceny spójności pomiędzy potencjałami i wyzwaniami a wizją rozwoju, celami strategicznymi, operacyjnymi oraz kierunkami działania określonymi w pierwotnym dokumencie. Zweryfikowano system mierników oraz zakładanych wskaźników docelowych poszczególnych obszarów tematycznych Strategii, pod kątem ich trafności, przejrzystości, wiarygodności, dostępności i realności wykonania wartości docelowych. Zestawiono informacje znajdujące się w rozdziałach odnoszących się do zagadnień przestrzennych pod kątem spójności z wypracowaną siatką celów strategicznych i kierunków działań. Przeanalizowano zapisy rozdziału odnoszącego się do systemu realizacji Strategii względem skutecznego i efektywnego wdrożenia jej zapisów. Odniesiono się także do adekwatności ram finansowych określonych dla przyszłej realizacji Strategii oraz możliwości wykorzystania innych instrumentów do osiągnięcia założonych celów. Dokonano również oceny korelacji Strategii z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu na poziomie krajowym i regionalnym.

Materiałem źródłowym do przeprowadzenia powyższych analiz był przede wszystkim projekt zaktualizowanej Strategii oraz przygotowana na jej potrzeby aktualna diagnoza. Dodatkowo wykorzystano wyniki ankiety skierowanej do członków organizacji pozarządowych, przedsiębiorców oraz organów doradczych Prezydenta Miasta Radomia, jak również przeanalizowano powtórnie dane z wydziałów Urzędu Miejskiego w Radomiu oraz pozostałych jednostek miejskich, a także dane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (dalej: GUS).

Szczegółowa metodyka wykonanej ewaluacji przedstawiona została poniżej:

1. temat badania: „Przeprowadzenie ewaluacji ex-ante projektu aktualizacji Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia 2030 roku pod względem trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności oraz spójności wewnętrznej i zewnętrznej zapisów";

2. cel badania: kompleksowa ocena projektu aktualizacji Strategii umożliwiająca sformułowanie rekomendacji służących poprawie jakości zaplanowanych w projekcie kierunków działań.

3. kryteria ewaluacyjne i pytania badawcze:

Tabela 1 Zestawienie kryteriów ewaluacji i odpowiadającym im pytań badawczych.

Kryteria ewaluacji	Pytania badawcze
Trafność	Czy zawarte w projekcie aktualizacji Strategii wizja, cele strategiczne i kierunki działań odpowiadają zidentyfikowanym w zaktualizowanej aktualnej diagnozie wyzwaniom i potencjałom Radomia?
Skuteczność (przewidywana)	Czy wypracowany w projekcie aktualizacji Strategii system jej realizacji umożliwi osiągnięcie zakładanych celów?
Efektywność (przewidywana)	Czy zakładane/podobne efekty można osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów? Czy zakładane/podobne efekty można osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?
Spójność wewnętrzna i zewnętrzna	Czy zachowano właściwą logikę powiązań pomiędzy celami wypracowanymi w projekcie Strategii a zaplanowanymi w niej kierunkami działań? Czy zachowano spójność z dokumentami wyższego rzędu?

Źródło: Opracowanie własne

3. Zakres ocenianego dokumentu oraz jego ewaluacji

Zakres tematyczny diagnozy do Strategii określono na podstawie wymogów ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym[8]. Wydzielono cztery obszary diagnostyczne, w ramach których przeanalizowano następujący zakres tematyczny:

- Sfera społeczna
  - ludność i procesy demograficzne,
  - kultura i dziedzictwo kulturowe,
  - sport, rekreacja i turystyka,
  - opieka społeczna,
  - ochrona zdrowia,
  - aktywność społeczna,
  - bezpieczeństwo publiczne,
  - edukacja i szkolnictwo wyższe.
- Sfera gospodarcza:
  - bezrobocie i rynek pracy,
  - działalność gospodarcza i przedsiębiorczość,
  - finanse samorządowe.
- Sfera środowiskowa:
  - lasy,
  - tereny zieleni,
  - korytarze ekologiczne,
  - obszary chronione,
  - zasoby geologiczno-glebowe,
  - zasoby wodne,
  - powietrze,
  - klimat,
  - gospodarka odpadami,
  - ochrona przed hałasem.
- Sfera przestrzenna:
  - uwarunkowania wynikające z położenia geograficznego,

[8] Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.

- zarządzanie gospodarką przestrzenną i podstawowe opracowania polityki przestrzennej,
- dostępność komunikacyjna i mobilność,
- system ciepłowniczy,
- infrastruktura mieszkaniowa,
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym:

  a) struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,

  b) system powiązań przyrodniczych,

  c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,

  d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;

  ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące:

  a) zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,

  b) zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,

  c) kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,

  d) zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130),

  e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego,

  f) kierunki rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,

  g) zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,

  h) zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,

  i) zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,

j) zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;

- Zarządzanie.

Aktualizacja diagnozy została przeprowadzona w ujęciu dynamicznym oraz porównawczym. Analiza dynamiczna polega na obserwacji trendów społeczno – gospodarczych, przestrzennych oraz klimatyczno-środowiskowych zachodzących w latach 2008-2023. Diagnoza porównawcza dała możliwość oceny miasta w szerszym tle, jakie stanowiły podmioty, które mają podobny charakter i znajdują się w analogicznej, bądź zbliżonej do Radomia sytuacji.

Z uwagi, że jest to proces aktualizacji strategii, do porównania zachowano:

- Częstochowę i Elbląg - z uwagi na utratę w wyniku reformy administracyjnej z 1998 roku statusu stolicy województwa,
- Częstochowę oraz Sosnowiec - z uwagi na podobną do Radomia liczbę mieszkańców,
- Sosnowiec i Elbląg - z uwagi na obecność na liście miast średnich tracących funkcje.

Radom w ramach analizy komparatystycznej został porównany więc z Częstochową, Elblągiem i Sosnowcem. Ponadto miasto zostało również porównane do województwa mazowieckiego oraz powiatu radomskiego. Dodatkowo uwzględniono porównanie do Warszawy oraz kraju.

Aktualizacja diagnozy została sporządzona w oparciu o informacje dostępne w statystyce publicznej, a także o przeprowadzone badanie ankietowe, bezpośrednie rozmowy z osobami odpowiedzialnymi za poszczególne działy w Urzędzie Miejskim w Radomiu i informacje przekazane z różnych instytucji zaangażowanych w proces sporządzenia dokumentu.

Dokonując oceny zakresu aktualizacji diagnozy należy stwierdzićm, iż został wyznaczony prawidłowo, zgodnie z wymogami ustawowymi odnośnie zakresu strategii. Tak przeprowadzona diagnoza pozwoliła na identyfikację problemów, szans i wyzwań, przeprowadzenie analizy SWOT i TOWS. Dokument spełnia więc swoją funkcję, na jego podstawie możliwe było określenie wyzwań i założeń strategicznych: określenie wizji i misji, ustalenie celów strategicznych i operacyjnych oraz kierunków działań, określenie rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia. Na proces identyfikacji

celów strategicznych i operacyjnych aktualizowanej Strategii miały wpływ wnioski z ewaluacji dotychczasowej obowiązującego dokumentu. Ten zakres powiązań pozwala ocenić proces aktualizacji dokumentu Strategii jako prawidłowy.

Wizja Gminy Miasta Radomia w roku 2030, która zostanie osiągnięta dzięki realizacji celów określa stan pożądany, wyraża aspiracje i ambicje, a jednocześnie jest realna do zrealizowania. Wyzwania rozwojowe zostały określone poprzez poszczególne cele strategiczne i operacyjne w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej. Pozwoliło to uzyskać spójność i komplementarność między elementami diagnostycznymi a planowanymi działaniami.

Powiązanie celów ze zdiagnozowanymi potencjałami i wyzwaniami rozwojowymi należy ocenić wysoko. Zidentyfikowane problemy i wyzwania rozwojowe dla Radomia są powiązane z wyznaczonymi celami operacyjnymi. Określone rezultaty i przyjęte wskaźniki pozwolą na monitorowanie efektywności realizacji strategii i określenie czy cele realizowane są zgodnie z założeniami dokumentu.

3.1. Kryteria oceny

3.1.1. Trafność

Analizie poddano adekwatność celów względem problemów zdefiniowanych w zaktualizowanej diagnozie oraz rezultatów będących pozytywną odpowiedzią na problemy oraz dobranych wskaźników (Tabela 2).

Analiza danych pozwoli także na ocenę zastosowanych wskaźników i ich wartości pod kątem spełniania przez nie zasady SMART, według której prawidłowo zbudowane wskaźniki są:

- **Konkretne** (ang. Specific) – wskazują konkretny obszar wymagający poprawy,
- **Mierzalne** (ang. Measurable) – sformułowane tak, by można było liczbowo wyrazić stopień ich realizacji,
- **Przypisane do kogoś** (ang. Assignable) – wskazują, kto jest odpowiedzialny za ich realizację,
- **Realistyczne** (ang. Realistic) – możliwe do osiągnięcia przy dostępnych zasobach,
- **Określone w czasie** (ang. Time-related) – wskazują, kiedy mogą zostać osiągnięte.

Tabela 2. Analiza kryterium trafności aktualizacji Strategii

Problemy i wyzwania określone na podstawie zaktualizowanej diagnozy oraz aktualnej analizy SWOT	Problem potwierdzony w innych dokumentach strategicznych gminy oraz raporcie o stanie miasta	Cel operacyjny Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030	Rezultaty Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030	Wskaźniki Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030	Czy wskaźnik jest adekwatny[9]/uwagi
1. Niekorzystna i niestabilna sytuacja demograficzna na przestrzeni ostatnich lat identyfikowana na podstawie m.in. wysokiego wskaźnika obciążenia demograficznego. 2.Niekorzystna prognoza demograficzna pogłębiająca depopulację. 3. Utrzymujący się problem w obszarze pomocy społecznej wyrażony wysokim wskaźnikiem liczby gospodarstw korzystających z pomocy społecznej oraz wysokimi wydatkami na opiekę społeczną. 5. Ograniczony zakres współpracy pomiędzy samorządem	TAK	Miasto społecznie przyjazne	Ograniczenie wykluczenia społecznego i ubóstwa, Zmniejszenie skali korzystania z pomocy społecznej, Wzmocnienie więzi społecznych, Wzrost aktywności społecznej.	Liczba nowo utworzonych miejsc świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej [szt.], Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej [os.], Liczba nowych inicjatyw na rzecz aktywizacji społecznej [szt.], Liczba zawartych umów z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych [szt.], Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców [szt.], Liczba środowisk objętych pracą socjalną [szt.], Liczba osób zaktywizowanych zawodowo w grupach defaworyzowanych [os.].	TAK/ W przypadku wskaźnika „Liczba nowo utworzonych miejsc świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej [szt.] należy doprecyzować, rozumienie sformułowania miejsce jako placówka, ponieważ raportowano jako miejsca zajęte przez osoby. Kryterium S

[9] Na podstawie monitoringu strategii za lata 2021-2023.

a organizacjami pozarządowymi.					
1. Niska dostępność do leczenia szpitalnego, o której świadczy ograniczona liczby lekarzy (zwłaszcza specjalistów), niska dostępność łóżek szpitalnych, realizowanie lecznictwa szpitalnego również dla mieszkańców pobliskich powiatów. 2. Wysokie wydatki inwestycyjne w infrastrukturę ochrony zdrowia.	TAK	Miasto z dostępną opieką zdrowotną	Poprawa jakości i dostępności usług zdrowotnych, Poprawa świadomości na temat chorób w największym stopniu wpływających na stan zdrowia mieszkańców i przeciwdziałania im.	Liczba udzielanych porad lekarskich [szt.], Liczba łóżek na oddziałach szpitalnych [szt.], Liczba wdrażanych programów profilaktyki zdrowotnej [szt.], Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej [os.], Liczba lekarzy na 10 tys. ludności [os.], Liczba przychodni [szt.] Liczba wdrożonych e-usług i teleopieki [szt.]	TAK/ Wskaźnik Liczba udzielanych porad lekarskich [szt.] nie jest miarodajny z uwagi na problemy interpretacyjne – wzrost liczby świadczeń może dowodzić zarówno pogorszenia stanu zdrowia mieszkańców, powiązanego z trendami demograficznymi, co jest zjawiskiem negatywnym jak i częstszego korzystania z badań profilaktycznych przez mieszkańców, co jest zjawiskiem pozytywnym. Rekomenduje się usunięcie wskaźnika w procesie aktualizacji (Kryterium S).
1. Niższa konkurencyjność radomskich instytucji kultury w stosunku do większych ośrodków miejskich, 2. Mała świadomość społeczności lokalnej i ponadlokalnej odnośnie zasobów kulturowych Radomia, 3. Za mało wyeksponowane możliwości turystyczne miasta – zidentyfikowane	TAK	Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji	Wzrost znaczenia dziedzictwa historycznego i kulturowego Radomia, Wzrost poczucia tożsamości lokalnej u mieszkańców Radomia, Zróżnicowanie oferty kulturalnej i dostosowanie jej do potrzeb odbiorców,	Stopień wykorzystania miejsc noclegowych [%], Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności [os.], Użytkownicy korzystający z obiektów instytucji kultury [os.], Liczba wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym [szt.], Liczba przebudowanych/ wybudowanych /	TAK/ W przypadku wskaźników Użytkownicy korzystający z obiektów instytucji kultury (os) oraz Liczba wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym [szt.) Liczba wydarzeń sportowych o charakterze ogólnopolskim [szt.], rekomenduje się doprecyzowanie sposobu

na podstawie niskiego wskaźnika miejsc noclegowych na 1 tys. mieszkańców, malejących wydatków na turystykę, małą liczbą działań promujących dziedzictwo kulturowe i historyczne Radomia o zasięgu ponadlokalnym. 4. Wzrost zainteresowania turystyką krótkoterminową, w pobliżu zamieszkania			Poprawa wizerunku Radomia jako miasta atrakcyjnego turystycznie, Wzrost dostępu do zasobów oferowanych przez instytucje kultury, Wzrost różnorodności i dostępności oferty sportowo-rekreacyjnej, Poprawa dostępności i jakości infrastruktury kulturalnej, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej, Zwiększenie znaczenia i rozpoznawalności Radomia na mapie turystycznej Polski.	zrewitalizowanych obiektów infrastruktury kultury, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej [szt.], Liczba nowych przedsięwzięć zrealizowanych na obszarze rewitalizacji [szt.], Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego [szt.], Liczba wdrożonych nowych rozwiązań w obszarze udostępnienia kultury i turystyki online [szt.], Liczba wydarzeń sportowych o charakterze ogólnopolskim [szt./rok], Liczba nowych obiektów sportowych [szt.], Liczba nowych umów zawartych z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych zawartych w zakresie kultury, turystyki, sportu i rekreacji [szt.], Długość ścieżek rowerowych [km], Liczba nowych działań promocyjnych [szt.].	prezentacji danych poprzez dodanie czasu analizy - Użytkownicy korzystający z obiektów instytucji kultury (os/rok) oraz Liczba wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym [szt./rok), Liczba wydarzeń sportowych o charakterze ogólnopolskim [szt./rok], W ten sposób prezentowany wskaźnik pozwoli na obserwowanie tendencji danego zjawiska zamiast skupiać uwagę na wartościach sumarycznych, które i tak są możliwe do uzyskania (Kryterium S). Ze wskaźnika Liczba nowych umów zawartych z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych zawartych w zakresie kultury, turystyki, sportu i rekreacji [szt.], proponuje się usunąć słowo „nowych”, z uwagi na roczny okres ich zawierania (Kryterium S). W przypadku wskaźnika Długość ścieżek rowerowych [km.], proponuje się zmianę na Długość dróg dla rowerów w pasie drogowym (km) – wskaźnik będzie raportowany przez MZDiK oraz Długość dróg

					dla rowerów ogółem [km.] – wskaźnik będzie monitorowany na podstawie danych GUS, który w swoich danych uwzględnia także np. ścieżki dostępne dla rowerzystów np. w parkach, czego nie uwzględniają dane MZDiK. (Kryterium S, A). Z uwagi na zakres wskaźników, rekomenduje się, by wskaźnik Długość dróg dla rowerów w pasie drogowym [km.] monitorował Cel operacyjny Miasto zielonej mobilności, zaś wskaźnik Długość dróg dla rowerów ogółem [km.] – Cel operacyjny Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji.
1. Niska konkurencyjność radomskiego szkolnictwa wyższego przejawiająca się: niską liczbą studentów oraz jej znaczącym spadkiem w porównaniu z średnią wojewódzką; niewielką różnorodnością oferty kształcenia dla studentów, niską renomą miejscowych uczelni. 2. Dalsze podnoszenie jakości kształcenia na wszystkich poziomach	TAK	Miasto perspektyw edukacyjnych i zawodowych	Przygotowanie zawodowe adekwatne do potrzeb rynku pracy, Zwiększenie zaangażowania pracodawców na wszystkich szczeblach edukacji, Wzrost jakości kształcenia na wszystkich etapach edukacji, Wyrównanie dostępu do	Liczba studentów radomskich uczelni [os.], Liczba istniejących obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności [szt.] Liczba staży dla osób do 25 r.ż. [szt.], Liczba projektów poprawiających jakość kształcenia [szt.], Wyniki egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego [%],	TAK/ Rekomenduje się na etapie aktualizacji strategii zmianę prezentacji wskaźnika Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych objętych wsparciem [os.], poprzez dodanie Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych objętych wsparciem [os./rok] dla zapewnienia obserwacji trendów zjawiska (Kryterium S),

edukacji i dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy.			edukacji.	Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych objętych wsparciem [os.], Liczba szkół i placówek systemu oświaty realizujących działania z zakresu edukacji włączającej [szt.], Liczba zmodernizowanych/ doposażonych szkół i placówek oświatowych [szt.], Liczba szkoleń/kursów/studiów podyplomowych dla kadry pedagogicznej[szt.], Liczba rozpoczętych zajęć dodatkowych dla uczniów [szt.], Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu cyfryzacji [szt.].	Rekomenduje się usunięcie wskaźnika Liczba szkół i placówek systemu oświaty realizujących działania z zakresu edukacji włączającej [szt.] z uwagi na ustawowy obowiązek zapewnienia tych działań przez wszystkie szkoły. (Kryterium S).
1. Wzmacnianie potencjału radomskich NGOsów, 2. Rozwój dostępności do usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.	TAK	Radom – miasto sprawnie zarządzane	Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych, Profesjonalizacja kadr administracji publicznej, Wzrost aktywności obywatelskiej, Poprawa wizerunku miasta w opinii mieszkańców i turystów.	Liczba pracowników administracji publicznej, którzy podnieśli kwalifikacje, umiejętności i kompetencje [os.], Liczba prowadzonych form partycypacji społecznych [szt./rok], Liczba uczestników partycypacji społecznych [os.] Liczba nowych działań marketingowych promujących miasto [szt.],	TAK/Ze wskaźnika *Liczba nowych inicjatyw partnerskich służących poprawie rozwoju miasta [szt.]* rekomenduje się usunięcie słowa „nowych” z uwagi na możliwość raportowania w ramach wskaźnika przedsięwzięć realizowanych corocznie, z wysokim potencjałem efektywności i trwałości współpracy (Kryterium S).

				Liczba nowych inicjatyw partnerskich służących poprawie rozwoju miasta [szt.] Liczba zgłoszonych projektów do budżetu obywatelskiego [szt.] Liczba publicznych punktów dostępu (HotSpot'ów) do sieci Internet [szt.]	
1. Postępujące zmiany klimatyczne oraz wynikające z nich anomalie pogodowe 2. Utrzymujący się problem zanieczyszczenia powietrza identyfikowany na podstawie: obszarowych przekroczeń norm w zakresie ochrony powietrza, występowania wysp ciepła, niższym poziomem wydatków w zakresie ochrony powietrza na 1 mieszkańca w porównaniu do województwa i Polski.	TAK	Miasto odporne na zmiany klimatu	Poprawa odporności na zmiany klimatyczne, Wzmocnienie potencjału do zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, Poprawa stanu środowiska, Poprawa jakości powietrza, Poprawa efektywności energetycznej budynków i struktur miejskich, Ograniczenie konsumpcji zasobów środowiska, Ograniczenie występowania zjawiska wysp ciepła.	Liczba nowych inwestycji z zakresu gospodarowania wodami opadowymi [szt.], Liczba dni z dobrą jakością powietrza [szt.], Liczba nowych działań na rzecz ochrony środowiska [szt.], Liczba inicjatyw na rzecz budowania świadomości ekologicznej [szt./rok.], Zwiększenie poziomu recyklingu odpadów w ogólnej masie odpadów [%], Powierzchnia terenów zieleni [ha]	TAK/ Rekomenduje się zmianę wskaźnika Zwiększenie poziomu recyklingu odpadów w ogólnej masie odpadów [%], z wartością docelową 60% na wskaźnik Poziom realizacji w danym roku wartości ustawowego wskaźnika dotyczącego udziału recyklingu odpadów w ogólnej ich masie (%) – oczekiwany poziom recyklingu jest inny w każdym roku, stąd też prezentacja poziomu realizacji w danym roku (w odniesieniu do wartości docelowej dla tego roku) w zestawieniu z poziomem docelowym wynoszącym 60%, określonym w ustawie na rok 2030 nie przedstawia postępu Gminy Miasta Radomia w realizacji wskaźnika (Kryterium S, R).
1. Utrzymujący się problem zanieczyszczenia	TAK	Miasto odnawialnej	Zwiększenie zastosowania OZE na	Liczba nowych instalacji OZE zamontowanych w obiektach	TAK

powietrza. 2. Konieczność transformacji ciepłownictwa w kierunku obniżenia negatywnego oddziaływania na środowisko.		energii	terenie Radomia, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń z sektora ciepłowniczego, Poprawa jakości powietrza	publicznych [szt.], Liczba obiektów publicznych, w których zamontowano nowe OZE [szt.]. Liczba wdrożonych nowych proekologicznych rozwiązań w systemach ciepłowniczych [szt.].	
1. Niski poziom uporządkowania przestrzeni publicznej, 2. Zapotrzebowanie na rozwój infrastruktury pod kątem zabudowy mieszkaniowej. 3. Ograniczona dostępność terenów zieleni i obszarów cennych przyrodniczo, o której świadczy: koncentracja terenów zieleni i terenów rekreacyjnych w centrum miasta, niska powierzchnia terenów rekreacyjnych w obrębie obszarów zurbanizowanych pozaśródmiejskich, niski poziom lesistości gminy, niski udział obszarów chronionych w powierzchni ogólnej.	TAK	Miasto racjonalnie zagospodarowane	Skoordynowana polityka przestrzenna miasta, Poprawa jakości i dostępności infrastruktury publicznej, Poprawa atrakcyjności miasta poprzez rozwój wspólnej przestrzeni, w tym terenów zielonych, Uporządkowana gospodarka wodno-ściekowa, Poprawa istniejącej zabudowy oraz wzrost dostępności do nowego budownictwa mieszkaniowego, Ochrona zasobów środowiska, Poprawa efektywności energetycznej struktur miejskich,	Procent pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%], Powierzchnia terenów zieleni [ha], Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w zieleni ogółem [%], Długość zmodernizowanej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej [km], Liczba nowych przedsięwzięć zwiększających dostępność i atrakcyjność przestrzeni publicznych, Liczba nowo wyremontowanych lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminnym [szt.].	TAK/ W ramach Celu proponuje się uwzględnienie nowego wskaźnika Liczba nowo oddanych lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminnym [szt.], który pozwoli na realizację Kierunku działań: Rozwój gospodarki mieszkaniowej i będzie uzupełnieniem wskaźnika Liczba nowo wyremontowanych lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminnym [szt.]. Kryterium S, M,A,R,T)

			Możliwość stosowania niskoemisyjnych rozwiązań transportowych, Minimalizacja konfliktów funkcjonalno-przestrzennych za pomocą odpowiedniej segregacji funkcji zagospodarowania, Przewidywalność i usprawnienie procesów inwestycyjnych.		
1. Postępujący trend przemieszczania się samochodowym transportem indywidualnym, generujący wzmożony ruch samochodowy. 2. Utrzymujący się problem zanieczyszczenia powietrza. 3. Zrównoważenie rozwoju transportu usprawniające poruszanie się po mieście.	TAK	Miasto zielonej mobilności	Rozbudowana i funkcjonalna sieć ścieżek rowerowych, Optymalizacja infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego, Wykreowanie korytarzy wysokiej jakości transportu zbiorowego, Zmiana modal-split w kierunku zwiększenia udziału transportu zbiorowego i niezmotoryzowanego, Redukcja emisyjności	Długość ścieżek rowerowych [km], Tabor niskoemisyjny i zeroemisyjny [szt.], Udział pojazdów bezemisyjnych w taborze komunikacji miejskiej [%], Liczba stacji ładowania pojazdów elektrycznych [szt.], Liczba wybudowanych nowych parkingów i węzłów przesiadkowych, w tym P&R i B&R [szt.], Liczba nowych inwestycji w zakresie transportu publicznego [szt.], Długość zmodernizowanych/	TAK/Wskaźnik Długość ścieżek rowerowych [km] zastąpiony wskaźnikiem Długość dróg dla rowerów w pasie drogowym [km]. Rekomenduje się uzupełnienie wskaźnika Długość zmodernizowanych/ przebudowanych, wybudowanych dróg [km], o wskaźniki Powierzchnia dróg utwardzonych odtworzonych po przeprowadzonych robotach sieciowych (m²) oraz Powierzchnia chodników odtworzonych po przeprowadzonych robotach sieciowych (m²) z uwagi na szeroki zakres prac modernizacyjnych

			transportu, Redukcja kosztów zewnętrznych powiązań transportowych z układem zewnętrznym.	przebudowanych, wybudowanych dróg [km.], Liczba wybudowanego energooszczędnego oświetlenia [szt.], Liczba skrzyżowań objętych ITS (szt.).	realizowanych przez Wodociągi Miejskie sp. z o.o. na etapie odtwarzania nawierzchni po remontach sieci (Kryterium S, M, A, R, T). Rekomenduje się doprecyzowanie wskaźnika Tabor niskoemisyjny i zeroemisyjny [szt.] poprzez doprecyzowanie czasu pomiaru „Stan taboru niskoemisyjnego i zeroemisyjnego na koniec roku [szt).
1. Utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia, 2. Niska dynamika rozwoju gospodarczego. 3. Niewielka dostępność terenów inwestycyjnych. 4. Brak inkubatorów przedsiębiorczości. 5. Brak nowoczesnych biurowców dla sektora nowoczesnych usług biznesowych.	TAK	Miasto dobrych perspektyw	Poprawa dostępności terenów inwestycyjnych na terenie miasta, Poprawa atrakcyjności prowadzenia działalności gospodarczej na terenie Radomia, Wzmocnienie powiązań pomiędzy nauką a gospodarką, Wzrost uporządkowania gospodarki odpadowej.	Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców [szt.], Stopa bezrobocia rejestrowanego [%], Powierzchnia wolnych terenów inwestycyjnych [ha], Liczba wspartych IOB [szt.], Liczba nowej infrastruktury biznesowej/okołobiznesowej [szt.], Liczba działań edukacyjnych i promocyjnych przyczyniających się do realizacji działań GOZ przeprowadzonych przez Miasto	TAK/Rekomenduje się usunięcie wskaźnika Stopa bezrobocia rejestrowanego [%] i zastąpienie go wskaźnikiem Liczba zarejestrowanych bezrobotnych (os.) z uwagi na bardziej jednoznaczną interpretację proponowanego wskaźnika. Biorąc pod uwagę spadek liczby ludności Radomia, stopa bezrobocia - udział zarejestrowanych bezrobotnych w cywilnej ludności aktywnej zawodowo, tj. bez pracowników jednostek budżetowych prowadzących działalność

				oraz jednostki podległe [szt.].	w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego[10] jest mniej jednoznaczną informacją co do skali zjawiska niż liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych (Kryterium S). Rekomenduje się usunięcie wskaźnika *Liczba wspartych IOB [szt.],* ponieważ działania nim objęte są raportowane także w ramach wskaźnika *Liczba wspólnie podjętych inicjatyw samorządu i biznesu [szt.]. (Kryterium M)*

[10] Definicja za GUS

Niska dynamika rozwoju gospodarczego wyrażona: najmniejszym przyrostem liczby przedsiębiorstw w porównaniu do innych miast na prawach powiatu, Warszawy, powiatu radomskiego, województwa oraz kraju; niską liczbą dużych firm prowadzących działalność gospodarczą w Radomiu; spadkiem liczby przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym na tle podobnych miast na prawach powiatu, województwa oraz kraju.	TAK	Miasto rozpoznawalne j marki gospodarczej	Wzmocnienie pozycji radomskiej gospodarki na tle regionu, Wzrost atrakcyjności gospodarczej miasta, Wzrost roli partnerstw międzysektorowych w promocji gospodarczej miasta.	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw [szt.], Liczba wydarzeń gospodarczych, na których promowano markę gospodarczą miasta [szt.], Liczba wspólnie podjętych inicjatyw samorządu i biznesu [szt.]. Liczba nowych przedsiębiorstw i /lub inwestorów lokujących działalność na terenie strefy przylotniskowej [szt.]	TAK/ W zakresie wskaźnika Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw [szt.], rekomenduje się zmianę na Liczba podmiotów w systemie REGON [szt.]. Jak wynika z przyjętej wartości bazowej (25 069), wskaźnik dotyczył liczby podmiotów zarejestrowanych, a nie nowych podmiotów zarejestrowanych w danym roku, co znajduje potwierdzenie w danych GUS za 2020 rok (Kryterium S). Rekomenduje się usunięcie wskaźnika Liczba nowych przedsiębiorstw i /lub inwestorów lokujących działalność na terenie strefy przylotniskowej [szt.] z uwagi na brak określonych granic tej strefy (Kryterium S, M).
Misja /Wizja	Spójność z aktualnymi potencjałami	Odpowiedź na aktualne wyzwania	Prawidłowość relacji z przyjętymi celami strategicznymi	Prawidłowość relacji z przyjętymi celami operacyjnymi	Prawidłowość relacji z przyjętymi kierunkami działań
Dostarczanie najwyższej jakości usług i tworzenie przyjaznych warunków do zrównoważonego rozwoju	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak

społeczno – gospodarczego miasta i społeczności lokalnej, zapewniając jednocześnie aktywne włączenie mieszkańców w ich kształtowanie					
Radom – to silne miasto, mające znaczenie w wymiarze regionalnym, które rozwija usługi publiczne w skali ponadlokalnej. W mieście zapewnia się atrakcyjne warunki do życia, pracy i wypoczynku oraz dostęp do wysokiej jakości środowiska i przestrzeni. Radom to miasto wykorzystujące potencjały społeczne, gospodarcze, przyrodnicze oraz kulturowe do kreowania rozpoznawalnej marki, do budowania zintegrowanego i świadomego swojej tożsamości społeczeństwa oraz tworzące klimat dla dynamicznie rozwijającej się gospodarki	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak

Źródło: opracowanie własne

Odpowiadając na postawione na początku tej części opracowania pytanie, po analizie przedstawionych powiązań, należy stwierdzić, że:

1. Wizja i misja Radomia w perspektywie 2030 roku jest spójna zarówno z całością dokumentu Strategii, jak również potencjałów i wyzwań Miasta zebranych w aktualnej diagnozie. Określa ona stan pożądany w roku 2030 i jest możliwa do osiągniecia;
2. Cele strategiczne odpowiadają rozpoznanym wyzwaniom rozwojowym i wykorzystują zdiagnozowane potencjały. Zostały ujęte w ramach czterech obszarów tematycznych, są koherentne z wizją oraz wykonalne za pomocą przyjętych Celów operacyjnych oraz Kierunków działań;
3. Kierunki działań dobrano odpowiednio do realizacji celów operacyjnych oraz strategicznych, jakim mają służyć oraz tak by wykorzystywać potencjały lub sprostać wyzwaniom;
4. System mierników oraz wartości docelowe wskaźników zostały ustalone w zaktualizowanej Strategii w sposób ambitny, a zarazem realny. Spełniają kryteria adekwatności do celów, mierzalności, łatwości w pozyskaniu i komplementarności z miernikami przyjętymi w bazach danych i dokumentach ogólnokrajowych oraz regionalnych.
5. Opisy oczekiwanych rezultatów planowanych działań wykonane zostały właściwie. W sposób zwięzły i rzeczowy przedstawione zostały zakładane wyniki interwencji przewidzianej w Strategii.

Prawidłowość relacji pomiędzy wizją rozwoju, celami strategicznymi, operacyjnymi i kierunkami działań, a zdiagnozowanymi potencjałami i wyzwaniami rozwojowymi potwierdzają również wyniki analizy w Tabeli nr 2 właściwej identyfikacji wyzwań rozwojowych Radomia.

Tym samym potwierdzono spełnienie kryterium trafności przed projekt aktualizacji Strategii, której cele są adekwatne względem problemów zdefiniowanych w diagnozie oraz planowanych rezultatów jej realizacji

2.1.2. Skuteczność

Kryterium skuteczności ocenia stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty. Podobnie jak ma to miejsce w przypadku oceny efektywności, w ewaluacji ex-ante możliwe jest zbadanie jedynie przewidywanej

skuteczności. W podrozdziale tym należy więc odpowiedzieć na pytanie, czy wskazany w Strategii system jej realizacji umożliwi osiągnięcie zakładanych celów czy wymaga zmiany w procesie aktualizacji.

W systemie realizacji Strategii wyodrębniono:

1. podsystem wdrażania - określający zakres zaangażowania oraz odpowiedzialności podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii;
2. podsystem monitorowania i ewaluacji - definiujący procedury i powiązane z nimi narzędzia służące identyfikacji, opisowi oraz ocenie skuteczności działań podejmowanych na rzecz realizacji Strategii.

Zarówno Strategia jak i projekt jej aktualizacji nie zawierają katalogu konkretnych zadań do realizacji, a określają ramy działań poprzez wskazanie hierarchicznie ułożonych celów oraz kierunków działań.

Ze względu na kompleksowość i zróżnicowany charakter celów strategicznych ich osiągnięcie uwarunkowane będzie nie tylko od działań samorządu Radomia, ale także od zaangażowania pozostałych partnerów tj. przedsiębiorców, organizacji pozarządowych, szkół wyższych, organów administracji rządowej (w tym służb i straży) oraz mieszkańców. Samorząd pełni rolę lidera oraz koordynatora lokalnych procesów rozwojowych. Opracowano również wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych Strategii, zadaniem których jest stworzenie zintegrowanego, hierarchicznego oraz spójnego pod względem metodycznym pakietu dokumentów (programów i planów) wykonawczych oraz instrumentów wdrożeniowych. W zakresie działań o ponadlokalnym charakterze Miasto będzie angażowało się w tworzenie oraz wdrażanie instrumentów wspierających realizację zadań w formule partnerskiej, m.in. w postaci: projektów partnerskich służących realizacji strategii rozwoju ponadlokalnego.

Zasadniczą funkcją podsystemu monitorowania i ewaluacji Strategii jest stałe obserwowanie zmian zachodzących w przestrzeni Miasta, w tym zmian będących efektem realizacji Strategii, oraz szybkie reagowanie na zjawiska i procesy niezgodne z założonymi w tym dokumencie celami i kierunkami działania. W sytuacji wystąpienia rozbieżności informacje zebrane w ramach podsystemu stanowić będą podstawę do podjęcia decyzji o ewentualnej korekcie interwencji oraz wykorzystywanych w jej ramach mechanizmów i instrumentów. Z punktu widzenia sprawności i skuteczności funkcjonowania podsystemu monitorowania i ewaluacji kluczowe znaczenie ma:

1. kompleksowy charakter gromadzonych danych, który będzie umożliwiał całościowy opis, analizę oraz ocenę zmian zachodzących w Radomiu w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym oraz klimatyczno-środowiskowym;
2. łatwy dostęp do gromadzonych danych, co zapewnione zostanie, jeżeli pozyskanie informacji z podsystemu nie będzie generowało dodatkowych kosztów finansowych, nie będzie skomplikowane oraz będzie odbywać się w czasie rzeczywistym.

W Urzędzie Miejskim w Radomiu stworzona zostanie zintegrowana baza danych będąca podstawowym źródłem informacji o mieście. Dane gromadzone w bazie pozwolą na monitorowanie Strategii w dwóch wymiarach:

1. strategicznym (w oparciu o zastosowany w dokumencie system mierników, dla których określone zostały wartość bazowa, śródokresowa (stan na 2024 rok) i wartość docelowa - pożądana do osiągnięcia na koniec 2030 roku);
2. zarządczym (monitoring w tym wymiarze będzie dotyczył postępów o charakterze finansowym oraz rzeczowym realizacji projektów - infrastrukturalnych i nieinfrastrukturalnych - wdrażanych przez poszczególne podmioty zaangażowane w realizację Strategii).

W celu uzyskania rzetelnych i obiektywnych informacji o stopniu realizacji Strategii wykorzystywane będą procedury monitoringu (przebieg wdrażania będzie sprawozdawany w corocznym raporcie o stanie miasta) oraz ewaluacji - rozumianej jako systematyczna i obiektywna ocena zawartych w niej założeń, procesu jej realizacji oraz uzyskiwanych rezultatów, pod względem stosowności, skuteczności, trwałości, efektywności i użyteczności podjętych działań. Poza niniejszą ewaluacją ex-ante przeprowadzone zostaną również oceny mid-term (w 2027 roku) i ex-post (w 2031).

Wyżej opisany system realizacji Strategii ocenia się pozytywnie. W sposób konkretny zostały w nim sformułowane niezbędne do podjęcia czynności oraz podział ról między wszystkimi interesariuszami, które całościowo mają zapewnić skuteczne wdrożenie.

Materializacja wytycznych opracowanego systemu da zatem silne podstawy do osiągnięcia zamierzonych celów.

Zespół ds. aktualizacji Strategii uznał, że część mierników realizacji kierunków działań wymaga:

- doprecyzowania co do sposobu zbierania danych i podmiotów odpowiedzialnych za ich raportowanie
- zmiany wartości docelowej wskaźników z uwagi na przekroczenie w 2023 roku wartości docelowej lub nieprawidłowo określoną wartość docelową - analizie poddano także poziom realizacji wskaźników na koniec 2023 roku i relacji osiągniętych wartości do wartości docelowych (Tabela 3). Prace nad Strategią dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030 rozpoczęły się w II połowie 2021 roku, a więc w okresie pandemii, stąd też bardzo ostrożne, wręcz zachowawcze, szacowanie wartości docelowych użytych wskaźników[11],
- usunięcia wskaźników, których interpretacja nie jest jednoznaczna,
- wprowadzenia dodatkowych wskaźników, które odnoszą się do zjawisk ujętych w aktualizowanych diagnozie i Strategii.

Zakres zmian wskaźników został wskazany w Tabeli 2 i wprowadzony do zaktualizowanej Strategii. Zaproponowane zmiany sprawiły, że wskaźniki są przejrzyste, wiarygodne, pozytywnie oceniono także ustalone w procesie aktualizacji wartości docelowe poszczególnych wskaźników. Podkreślano ich ambitny, a jednocześnie wykonalny charakter, wskazując jednak, że ich osiągnięcie uzależnione jest od czynników zewnętrznych (np. prawnych, finansowych), niezależnych od działań samorządu.

[11] Stan epidemii wprowadzono w Polsce od 20 marca 2020 r. Został zniesiony Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 maja 2022 **r**. zmieniającym rozporządzenie w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii.

Tabela 3 Poziom realizacji wskaźników w latach 2021-2023

Nazwa wskaźnika	Suma wartości w latach 2021-2022		Wartość osiągnięta w roku 2023	Średnia wartości w latach 2021 - 2023	Wartość docelowa wskaźnika 2030 w Strategii
Liczba nowo utworzonych miejsc świadczenia usług społecznych w społeczności lokalnej [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	16		1	5,66	5
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej [os.] Wartość bazowa 2020: 6.179	2021: 5.504	2022: 5.009	4.625	5.046	5.700
Liczba nowych inicjatyw na rzecz aktywizacji społecznej [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	9		6	5	6
Liczba zawartych umów z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych [szt.] Wartość bazowa 2020: 82	149		289	146	90
Liczba organizacji pozarządowych na 1 tys. mieszkańców [szt.] Wartość bazowa 2020: 2,94	2021-3,38	2022-3,37	4,00	3,58	3,04
Liczba środowisk objętych pracą socjalną [szt.] Wartość bazowa 2020: 1.384	2021: 1.325	2022: 1.304	1.492	1374	1.250
Liczba osób zaktywizowanych zawodowo w grupach defaworyzowanych [os.] Wartość bazowa 2020: 0	1.860		748	Suma wartości*) 2021-2023 = 2.608	25.000

Liczba udzielanych porad lekarskich [szt.] Wartość bazowa 2020: 935.572	910.566	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.		945.000
Liczba łóżek na oddziałach szpitalnych [szt.] Wartość bazowa 2020: 1.327	1.253	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.		1.350
Liczba wdrażanych programów profilaktyki zdrowotnej [szt.] Wartość bazowa 2020: 3	7	6	Suma wartości 2021-2023 = 13	6
Liczba osób objętych programem polityki zdrowotnej [os.] Wartość bazowa 2020: 1.000	2.583	2.500	2.555	3.000
Liczba lekarzy na 10 tys. ludności [os.] Wartość bazowa 2020: 78,10	50,70	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.		78,30
Liczba przychodni [szt.] Wartość bazowa 2020: 145	145	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.		147
Liczba wdrożonych e-usług i teleopieki [szt.] Wartość bazowa 2020: 2	3	0	Suma wartości 2021-2023 = 3	3
Stopień wykorzystania miejsc noclegowych [%] Wartość bazowa 2020: 26,50	2021: 28,7 | 2022: 44,8	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.		30,00
Turyści korzystający z noclegów na 1000 ludności [os.] Wartość bazowa 2020: 137,46	377,94	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.		142,00
Użytkownicy korzystający z obiektów instytucji kultury [os.] Wartość bazowa 2020: 41.314	2021: 171.274 | 2022: 244.218	286.595	234.029	140.000

Liczba wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym[szt.] Wartość bazowa 2020: 205	1.166 W ogólnej liczbie wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym zostały zawarte imprezy organizowane cyklicznie przez instytucje kultury	888 W ogólnej liczbie wydarzeń kulturalnych oraz o charakterze artystyczno-rozrywkowym zostały zawarte imprezy organizowane cyklicznie przez instytucje kultury	684	240
Liczba przebudowanych/ wybudowanych / zrewitalizowanych obiektów infrastruktury kultury, turystycznej i sportowo-rekreacyjnej [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	9	1	Suma wartości za lata 2021-2023 = 10	30
Liczba nowych przedsięwzięć zrealizowanych na obszarze rewitalizacji [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	5	2	Suma wartości za lata 2021-2023 =7	10
Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego i historycznego [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	27	54	Średnia wartości w latach 2021 -2023 27	20
Liczba wdrożonych nowych rozwiązań w obszarze udostępnienia kultury i turystyki online [szt.]	6	0	Suma wartości za lata 2021-2023 =6	5

Wartość bazowa 2020: 0				
Liczba wydarzeń sportowych o charakterze ogólnopolskim [szt./rok] Wartość bazowa 2020: 20	27	24	26	25
Liczba nowych obiektów sportowych [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	4	4	Suma wartości za lata 2021-2023 =8	10
Liczba nowych umów zawartych z organizacjami pozarządowymi na realizację zadań publicznych zawartych w zakresie kultury, turystyki, sportu i rekreacji [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	146	222	171	50
Długość ścieżek rowerowych [km] Wartość bazowa 2020: 101,2	107,87	109,88	Suma wartości za lata 2021-2023 =109,88	130.00
Liczba nowych działań promocyjnych [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	3	0	Suma wartości za lata 2021-2023 =3	5
Liczba studentów radomskich uczelni [os.] Wartość bazowa 2020: 7.219	7.561	7.926	Brak jeszcze danych GUS za 2023 rok.	7.420
Liczba istniejących obiektów dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	0	2	3	30
Liczba staży dla osób do 25 r.ż. [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	135	147	413	1.500
Liczba nowych projektów	5	3	Brak jeszcze	30,00

poprawiających jakość kształcenia [szt.] Wartość bazowa 2020: 0			danych GUS za 2023 rok.	
Wyniki egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego [%] Wartość bazowa: 63% dla języka polskiego 49% dla matematyki 69% dla języka angielskiego 54% dla języka niemieckiego 89,6% – egzamin maturalny	63% dla języka polskiego 49% dla matematyki 69% dla języka angielskiego 54% dla języka niemieckiego 89,6% – egzamin maturalny	63% dla języka polskiego 59% dla matematyki 72% dla języka angielskiego 53% dla języka niemieckiego 89,4% – egzamin maturalny	67% dla języka polskiego 56% dla matematyki 70% dla języka angielskiego 67% dla języka niemieckiego 92,4% – egzamin maturalny	63% dla języka polskiego 49% dla matematyki 69% dla języka angielskiego 54% dla języka niemieckiego 89,6% – egzamin maturalny
Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych objętych wsparciem [os.] Wartość bazowa 2020: 0	1.706	1.898	2.180	200
Liczba szkół i placówek systemu oświaty realizujących działania z zakresu edukacji włączającej [szt.] Wartość bazowa 2020: 88	88	87	87	88
Liczba zmodernizowanych/ doposażonych szkół i placówek oświatowych [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	110	106	87	30
Liczba szkoleń/kursów/studiów podyplomowych dla kadry pedagogicznej [szt.]	4.952 osób	4.695 osób	4.157 osób	15

Wartość bazowa 2020: 0				
Liczba rozpoczętych zajęć dodatkowych dla uczniów [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	1.126	388	142	100
Liczba nowych przedsięwzięć z zakresu cyfryzacji [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	3	3	1	1
Liczba pracowników administracji publicznej, którzy podnieśli kwalifikacje, umiejętności i kompetencje [os.] Wartość bazowa 2020: 0	207	270	477	1.000
Liczba prowadzonych form partycypacji społecznych [szt./rok] Wartość bazowa 2020: 3	8	2	3,33 (średnia 2021-2023)	5
Liczba uczestników partycypacji społecznych [os./rok] Wartość bazowa 2020: 26.000	53.692	20.586	74.278	100.000
Liczba nowych działań marketingowych promujących miasto [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	9	0	9	5
Liczba nowych inicjatyw partnerskich służących poprawie rozwoju miasta [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	1	3	4	5
Liczba zgłoszonych projektów do budżetu obywatelskiego [szt.] Wartość bazowa 2020: 314	724	410	1.134	2.800
Liczba publicznych punktów dostępu	16	3	19	20

(hotspot'ów) do sieci Internet [szt.] Wartość bazowa 2020: 12				
Liczba nowych inwestycji z zakresu gospodarowania wodami opadowymi [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	3	0	3	120
Liczba dni z dobrą jakością powietrza [szt.] Wartość bazowa 2020: 354	362	365		355
Liczba nowych działań na rzecz ochrony środowiska [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	20	17 w tym: 1 (10 kotłów Radpec)	37	10
Liczba inicjatyw na rzecz budowania świadomości ekologicznej [szt./rok] Wartość bazowa 2020: 10	2	6	8	12
Zwiększenie poziomu recyklingu odpadów w ogólnej masie odpadów [%] Wartość bazowa 2020: 20	2021:26,32 | 2022:28,64	33,10		60,00
Powierzchnia terenów zieleni [ha] Wartość bazowa 2020: 446,4	443,11	533,84	533,84 (stan)	464,40
Liczba nowych instalacji OZE zamontowanych w obiektach publicznych [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	3	0	3	10
Liczba obiektów publicznych, w których zamontowano nowe instalacje OZE [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	3	0	3	7
Liczba wdrożonych nowych	3	0	3	1

proekologicznych rozwiązań w systemach ciepłowniczych [szt.] Wartość bazowa 2020: 0				
Procent pokrycia miasta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego [%] Wartość bazowa 2020: 16,0	19,6	19,0		40,00
Udział parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w zieleni ogółem [%] Wartość bazowa 2020: 3,99	4,60 (2014)			4,16
Długość zmodernizowanej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej [km] Wartość bazowa 2020: 0	22,79	28,24	51,03	110,00
Liczba nowych przedsięwzięć zwiększających dostępność i atrakcyjność przestrzeni publicznych Wartość bazowa 2020: 0	1	4	5	50,00
Liczba nowo wyremontowanych lokali znajdujących się w mieszkaniowym zasobie gminnym [szt.]. Wartość bazowa 2020: 0	43	17	60	150
Długość ścieżek rowerowych [km] Wartość bazowa 2020: 101,2	107,87	109,88		130,00
Tabor niskoemisyjny i zeroemisyjny [szt.] Wartość bazowa 2020: 61	61	67		67
Udział pojazdów bezemisyjnych w taborze komunikacji miejskiej [%]	10,27	13,51		36,62

Wartość bazowa 2020: 32,97					
Liczba stacji ładowania pojazdów elektrycznych [szt.] Wartość bazowa 2020: 14	14		17	31	22
Liczba wybudowanych nowych parkingów i węzłów przesiadkowych, w tym P&R i B&R [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	-		-	-	5,00
Liczba nowych inwestycji w zakresie transportu publicznego [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	17		11	28	40
Długość zmodernizowanych/ przebudowanych, wybudowanych dróg [km.] Wartość bazowa 2020: 0	11,99		0,92	12,91	10,00
Liczba wybudowanego energooszczędnego oświetlenia [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	424		0,00	424	200
Liczba skrzyżowań objętych ITS [szt.] Wartość bazowa 2020: 2	0		Brak danych		6,00
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1 tys. mieszkańców [szt.] Wartość bazowa 2020: 120	2021: 129	2022: 130	Brak danych GUS za 2023 rok		150
Stopa bezrobocia rejestrowanego [%] Wartość bazowa 2020: 12,60 %	2021: 10,5%	2022: 9,4%	Brak danych GUS za 2023 rok		11,00
Powierzchnia wolnych terenów inwestycyjnych [ha] Wartość bazowa 2020: 33,0	36,73		46,94		35,00

Liczba wspartych IOB [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	4	2	6	1
Liczba działań edukacyjnych i promocyjnych przyczyniających się do realizacji działań GOZ przeprowadzonych przez Miasto oraz jednostki podległe [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	0	1	1	1
Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw [szt.] Wartość bazowa 2020: 25.069	Wartość bazowa: 2020: 25069,00 2021: 1.925 / 2022: 1.793	Brak danych GUS za 2023 rok		25.150
Liczba wydarzeń gospodarczych, na których promowano markę gospodarczą miasta [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	4	9	13	16
Liczba wspólnie podjętych inicjatyw samorządu i biznesu [szt.] Wartość bazowa 2020: 1	4	5	9	17
Liczba nowych przedsiębiorstw i /lub inwestorów lokujących działalność na terenie strefy przylotniskowej [szt.] Wartość bazowa 2020: 0	1	1	2	10

Źródło: Zestawienie własne za: MONITORING STRATEGII DALSZEGO ROZWOJU GMINY MIASTA RADOMIA -RADOM 2030 ZA LATA 2021-2023 https://www.radom.pl/o-miescie/dokumenty-strategiczne/strategia-dalszego-rozwoju-gminy-miasta-radomia-radom-2030-2/

Jak wynika z Tabeli 3, wartości większości wskaźników uzyskane na koniec 2023 roku przekraczają lub są bliskie przekroczenia wartości docelowej zaplanowanej na 2030 rok.

Podsumowując, przeprowadzone badanie umożliwiło uznanie założeń dokumentu aktualizowanej Strategii za skuteczne, biorąc pod uwagę szacowany stopień realizacji zakładanych celów oraz wysoką skuteczność określonego systemu wdrażania dokumentu. Obecnie najmniej przewidywalnym dla skuteczności realizacji Strategii wydaje się być wpływ czynników zewnętrznych, m.in. konfliktu zbrojnego w Ukrainie, zmian legislacyjnych. Wciąż nie do końca wyjaśniona jest również kwestia dostępu do źródeł finansowania pochodzących ze środków zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej w kolejnych perspektywach finansowych.

3.1.2. Efektywność

Kolejnym z kryterium badania ewaluacyjnego jest efektywność; dotycząca relacji między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji. W przypadku Strategii prowadzony osąd powinien dać odpowiedź na dwa pytania:

1. Czy zakładane/podobne efekty można osiągnąć przy wykorzystaniu innych instrumentów?
2. Czy zakładane/podobne efekty można osiągnąć przy wykorzystaniu zaplanowanych nakładów finansowych?
3. Czy zakładane/podobne efekty można osiągnąć przy wykorzystaniu niższych nakładów finansowych?

Ze zrozumiałych względów w przypadku ewaluacji ex-ante dotyczy to jedynie przewidywanej efektywności, stąd odpowiedź na oba pytania nie należy do najłatwiejszych. Ocena opiera się w znacznej mierze na założeniach dotyczących przebiegu danej interwencji, bez możliwości odniesienia się do jej widocznych skutków.

W poprzednich podrozdziałach pozytywnie oceniono proces przygotowania aktualnej diagnozy oraz aktualności wizji, celów i kierunków działania przewidzianych w zaktualizowanej Strategii, co stanowi jej solidną podstawę. Dokument ten został poddany wnikliwej i wielostronnej analizie przez jednostki miejskie, jak również poddany konsultacjom m.in. z mieszkańcami. Na obecną chwilę przyjmuje się więc iż dobór instrumentów do realizacji celów zakładanych w Strategii jest optymalny.

Rozdział Strategii dotyczący ram finansowych i źródeł finansowania wskazuje, iż to dochody własne Miasta stanowić będą główne źródło finansowania celów rozwojowych, a jako pozostałe źródła wskazuje m.in.:

1. fundusze unijne - regionalne a także ogólnopolskie programy operacyjne;
2. programy rządowe, w tym w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych;
3. programy jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli (dotyczy to zwłaszcza programów finansowanych ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego);
4. inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie, EOG;
5. inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przez podmioty publiczne i prywatne.

Określeniu ram finansowych działań strategicznych posłużył budżet miasta, sprawozdania z jego realizacji oraz wieloletnia prognoza finansowa. Powinno się jednak mieć na uwadze, że wskazane w niej kwoty przedstawiają jedynie prognozę wysokości głównych kategorii budżetowych w latach 2021-2030.

Należy wskazać w tym miejscu na okoliczności, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Miasta takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń. Z tego względu trudno w chwili obecnej jednoznacznie potwierdzić czy są to kwoty adekwatne do przewidywanych działań.

W ocenie struktury nakładów finansowych podkreślano przede wszystkim jej ogólny i prognostyczny charakter, dynamiczną sytuację gospodarczą oraz ryzyko pojawienia się nieprzewidzianych i niezaplanowanych wydatków, co w ostatecznym rozrachunku wpływa na jednoznaczną ocenę adekwatności zaplanowanej struktury nakładów finansowych do potencjałów i wyzwań, założonych celów oraz planowanych działań. W tym miejscu należy jednak ponownie zwrócić uwagę, iż podstawą ram finansowych określonych w projekcie Strategii jest wieloletnia prognoza finansowa miasta. Wieloletnią prognozę opracowuje się na okres roku budżetowego oraz na okres, na który przyjęto limity wydatków lub okres, na który zaciągnięto lub planuje się zaciągnąć zobowiązania. Określa ona w długookresowej perspektywie prognozę dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów budżetu miasta w poszczególnych latach. Poziom dochodów w poszczególnych latach wynika z prognozowanej sytuacji makroekonomicznej. Planowany poziom wydatków, zarówno bieżących jak i majątkowych, jest odzwierciedleniem realizowanej polityki

rozwoju miasta. Z tego względu, na obecnym etapie, nie jest więc możliwe ustalenie rzeczywistych ram finansowych dla dokumentu o wskazanej w Strategii perspektywie czasowej, a jedynie dokonanie próby oszacowania na podstawie wieloletniej prognozy.

W aktualizacji „Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030" ramy finansowe oraz źródła finansowania zostały przypisane na poziomie celów strategicznych, gdyż budżet planowanych wydatków ma charakter orientacyjny oraz szacunkowy biorąc pod uwagę horyzont czasowy obowiązywania dokumentu. Niemniej poziom wydatków planowano w taki sposób, by możliwe było osiągnięcie wyznaczonych celów, co potwierdza spełnienie kryterium efektywności.

Przy określaniu ram finansowych i ich aktualizacji uwzględniono m.in. następujące elementy:

- analiza dochodów i wydatków miasta w perspektywie ostatnich lat,
- analiza możliwości inwestycyjnych miasta,
- analiza płynności finansowej oraz analiza zadłużenia,
- analizy aktywności i skuteczności miasta w pozyskiwaniu pozabudżetowych źródeł finansowania działań,
- ustaleń zawartych w wieloletniej prognozie finansowej miasta,
- informacji na temat potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania, harmonogramu konkursów, warunków udziału i realizacji projektów, w tym wkładu własnego i przewidywanego poziomu dofinansowania,
- wiedzy i doświadczeń powstałych w wyniku realizacji różnego typu inwestycji na terenie miasta,
- bazy wiedzy i doświadczenia powstałych w wyniku tworzenia ram finansowych dla innych dokumentów funkcjonujących w mieście,
- informacji zapisanych w opracowanych już projektach, studiach wykonalności itp.

W ramach kryterium efektywności została przeprowadzona analiza obejmująca zestawienie ram finansowych z nakładami poniesionymi na koniec 2023 roku na realizację zadań w ramach strategii w oparciu o monitoring strategii. Jak z niego wynika, w latach 2021-2023 na realizację wszystkich wskazanych zadań wydatkowano blisko 245 mln zł.

Tabela 4 Nakłady na realizację Strategii w latach 2021-2023 (zł)

Cele strategiczne	Cele operacyjne	Suma 2021-2022 (zł)	Suma 2023 (zł)
Cel strategiczny I: Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów	I.1. Miasto społecznie przyjazne	81 127 176,01	8 813 118,42
	I.2. Miasto z dostępną opieką zdrowotną	33 695 752,62	2 746 247,18
	I.3. Miasto ożywionej kultury, turystyki oraz sportu i rekreacji	90 353 123,66	89 999,99
	I.4. Miasto perspektyw edukacyjnych i zawodowych	6 427 958,29	7057176,66
	I.5. Radom – miasto sprawnie zarządzane	427460,09	0
Cel strategiczny II: Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom	II.1. Miasto odporne na zmiany klimatu	1 082 107,47	35 000
	II.2. Miasto odnawialnej energii	0	bd
Cel strategiczny III: Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń	III.1. Miasto racjonalnie zagospodarowane	3 520 915,96	373 600
	III.2. Miasto zielonej mobilności	9 147 319,93	19 436,44
Cel strategiczny IV: Radom – centrum aktywności gospodarczej	IV.1. Miasto dobrych perspektyw	13 090,00	0,00
	IV.2. Miasto rozpoznawalnej marki gospodarczej	0,00	0,00
	Suma	225 794 904,03	19 134 578,69
	Razem	244 929 482,72	

Źródło: Zestawienie własne na podstawie monitoringu strategii za lata 2021-2023

Natomiast wartość oszacowana w ramach finansowych na poszczególne cele strategiczne to ponad 1,8 mld zł. Na zadania zrealizowane w latach 2021-2023 wydatkowano 13% środków zaplanowanych na zadania w ramach finansowych.

Tabela 5 Ramy finansowe działań w Strategii

Cel strategiczny	Szacunkowy budżet [zł]	Lata realizacji
I. Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów	516 362 000	2021 - 2030
II. Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom	469 314 000	2021 - 2030
III. Radom – centrum aktywności gospodarczej	104 000 000	2021 - 2030
IV. Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń	736 860 000	2021 - 2030
Łącznie	**1 826 536 000**	**2021-2030**[12]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Radomiu

Podsumowując, z przeprowadzonej analizy nakładów wynika, że:

- uzyskanie założonych efektów Strategii wymaga poniesienia nakładów w wysokości nie mniejszej niż oszacowana w powyższej tabeli – w wielu przypadkach wartości docelowe wskaźników zostały określone na wyższym poziomie niż w pierwotnym dokumencie, co wiąże się z poniesieniem wyższych wydatków na poziomie realizacji. Ramy finansowe nie uwzględniają nakładów poniesionych przez sektor prywatny, którego działania również będą się przyczyniać do realizacji celów Strategii,
- zaplanowane ramy finansowe nie wskazują źródeł finansowania realizacji Strategii – powinny być to zarówno środki budżetu gminy, jak i krajowe środki publiczne, fundusze Unii Europejskiej, Fundusze Norweskie oraz EOG, a także środki partnerów prywatnych.

3.1.3. Spójność wewnętrzna

Ta część analizy skupia się w znacznej mierze na odpowiedzi dotyczącej zachowania właściwej logiki powiązań pomiędzy wyzwaniami rozwojowymi, wizją rozwoju Miasta, celami wypracowanymi w projekcie Strategii, a zaplanowanymi w niej kierunkami działań (Załącznik 2), a także ocenie struktury tego dokumentu względem wytycznych określonych w obowiązujących przepisach prawa.

[12] Z uwagi na monitorowanie realizacji strategii od 2021 roku, przyjęto wydatki za 2021 rok do ram finansowych.

Zasady dotyczące opracowania strategii rozwoju gminy reguluje art. 10e ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Zgodnie z kolejnymi ustępami wskazanego artykułu strategia rozwoju gminy:

1. jest dokumentem fakultatywnym;
2. jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę;
3. zawiera wnioski z diagnozy, o której mowa w art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465), przygotowanej na potrzeby tej strategii, oraz określa w szczególności:

1) cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i klimatyczno-środowiskowym;

2) kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych;

3) oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia;

4) model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, rozumiany jako docelowy układ elementów składowych przestrzeni, w tym:

a) strukturę sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych,

b) system powiązań przyrodniczych,

c) główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych,

d) główne elementy infrastruktury technicznej i społecznej;

5) ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące:

a) zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu,

b) zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,

c) kierunków zmian w strukturze zagospodarowania terenów, w tym określenia szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej,

d) zasad lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1130),

e) zasad lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego,

f) kierunków rozwoju systemów komunikacji, infrastruktury technicznej i społecznej,

g) zasad lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 kW,
h) zasad lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
i) zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej,
j) zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji;
6) obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2024 r. poz. 566), wraz z zakresem planowanych działań;
7) obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano, wraz z zakresem planowanych działań;
8) system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych;
9) ramy finansowe i źródła finansowania.
4. musi być sporządzona w formie tekstowej oraz graficznej zawierającej zobrazowanie treści, o których mowa w szczególności w zakresie modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej oraz obszarów strategicznej interwencji.
Strategia rozwoju gminy pomimo swojego nieobligatoryjnego charakteru, jest jednym z ważniejszych dokumentów z uwagi na jej ustalenia wobec planu ogólnego oraz podstawę strategiczną do pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej. Ocena spójności projektu Strategii ze strategią rozwoju województwa, dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym i ponadlokalnym znajduje się w Załączniku 1.

Projekt aktualizacji Strategii ma następujący układ:

1. Wprowadzenie
2. Wnioski z diagnozy
2.1. Wnioski z diagnozy strategicznej – sfera społeczna
2.2. Wnioski z diagnozy strategicznej – sfera gospodarcza
2.3. Wnioski z diagnozy strategicznej – sfera klimatyczno-środowiskowa
2.4. Wnioski z diagnozy strategicznej – sfera przestrzenna
3. Misja i wizja rozwoju oraz cele i kierunki działań
4. Cele Strategiczne Rozwoju Gminy Miasta Radomia

4.1. Cel strategiczny I

4.2. Cel strategiczny II

4.3. Cel strategiczny III

4.4. Cel strategiczny IV

5. Model struktury funkcjonalno – przestrzennej

5.1. Struktura sieci osadniczej wraz z rolą i hierarchią jednostek osadniczych

5.1.1. Mieszkalnictwo

5.1.2. Funkcje gospodarcze

5.1.3. Polityka kształtowania policentrycznej struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

5.1.4. Struktura i powiązania przyrodnicze

5.2. Główne korytarze i elementy sieci transportowych, w tym pieszych i rowerowych

5.2.1. Struktura sieci dla ruchu pieszego

5.2.2. Struktura sieci dla ruchu rowerowego

5.2.3. Struktura i powiązania sieci kolejowej

5.2.4. Transport lotniczy

5.3. Główne elementy infrastruktury technicznej

6. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczące:

6.1. Zasady ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu

6.1.1. Zasady ochrony i kształtowania systemu przyrodniczego

6.1.2. Zasady rozwoju terenów zieleni urządzonej

6.1.3. Zasady rozwoju terenów zieleni izolacyjnej

6.1.4. Zasady rozwoju ogrodów działkowych

6.1.5. Zasady ochrony wód powierzchniowych i podziemnych

6.1.6. Zasady ochrony powietrza i klimatu

6.1.7. Zasady ochrony przed hałasem

6.1.8. Zasady ochrony krajobrazu przyrodniczego i przyrodniczo-kulturowego

6.1.9. Zasady ochrony przed powodzią

6.1.10. Zasady ochrony złóż

6.2. Zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

6.2.1. Zasady kształtowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej

6.2.2. Zasady kształtowania leśnej przestrzeni produkcyjnej

6.3. Zasady kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach wymagających przekształceń, rekultywacji lub remediacji

6.3.1. Obszary wymagające przekształceń

6.3.2. Obszary wymagające rekultywacji

6.3.3. Obszary wymagające remediacji

6.4. Zasady lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko

6.5. Ochrona zabytków

6.5.1. Zabytki podlegające ochronie i opiece

6.5.2. Strefa ochronny konserwatorskiej

6.5.3. Ochrona dziedzictwa archeologicznego

6.5.4. Ochrona i kształtowanie krajobrazu kulturowego

6.5.5. Dobra kultury współczesnej

6.5.6. Zasady realizacji ustaleń Strategii w zakresie obszarów oraz zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (mpzp)

7. Kierunki zmian w strukturze zagospodarowania terenów

7.1. Zasady kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

7.1.1. Rozwój zrównoważony

7.1.2. Efektywność ekonomiczna

7.1.3. Odporność

7.1.4. Inkluzywność

7.1.5. Kierunki przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

7.1.6. Odbudowa bazy ekonomicznej miasta

7.1.7. Rewitalizacja

7.1.8. „Miasto 15-to minutowe”

7.1.9. Relacje miasta z otoczeniem w obrębie obszaru funkcjonalnego

7.2. Określenie szczególnych potrzeb w zakresie nowej zabudowy mieszkaniowej

7.2.1. Podstawy prawne szacowania zapotrzebowania miasta na nową zabudowę mieszkaniową

7.2.2. Uwzględnienie preferencji dla miejskich form zabudowy mieszkaniowej

7.2.3. Uwzględnienie miejskiej polityki aktywnego przeciwdziałania negatywnym skutkom suburbanizacji i odpływu ludności do gmin ościennych

7.2.4. Uwzględnienie scenariuszy rozwoju miasta innych niż oparte na kontynuacji dotychczasowych trendów demograficznych – wariantowa prognoza demograficzna

7.2.5. Określenie Zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową w Radomiu do 2045 r.

7.3. Zasady lokalizacji infrastruktury społecznej w tym usług publicznych

7.4. Zasady lokalizacji kluczowych inwestycji celu publicznego

7.5. Zasady lokalizacji obiektów handlu wielkopowierzchniowego

7.6. Polityka zrównoważonej mobilności

7.6.1. Rekomendacje w zakresie kierunków rozwoju infrastruktury dla ruchu pieszego

7.6.2. Poprawa jakości, spójności i parametrów użytkowych infrastruktury dla pieszych

7.6.3. Priorytety rozwoju infrastruktury dla pieszych

7.6.4. Piesza dostępność do obiektów oświaty i administracji

7.6.5. Piesza dostępność do lokalnych centrów

7.6.6. Rekomendacje w zakresie kierunków rozwoju infrastruktury dla rowerów i UMO

7.6.7. Ustalenia funkcjonalne

7.6.8. Rozwój infrastruktury dla ruchu rowerów i UMO

7.7. Rekomendacje w zakresie kierunków rozwoju transportu zbiorowego

7.7.1. Założenia ogólne

7.7.2. Przystanki i węzły przesiadkowe

7.7.3. Korytarze wysokiej jakości

7.7.4. Podstawy organizacyjne

7.8. Rekomendacje w zakresie kierunków prowadzenia polityki parkingowej

7.8.1. Cele i planowane korzyści polityki parkingowej

7.8.2. Przewidywane środki realizacji polityki parkingowej

7.8.3. Wskaźniki parkingowe

7.8.4. Rozwiązania techniczne

7.8.5. Estetyka

8. Gospodarka wodno-ściekowa

8.1. Ustalenia obowiązujących dokumentów branżowych

8.2. Rekomendacje w zakresie kierunków rozwoju systemów infrastruktury wodno-ściekowej

8.2.1. Zaopatrzenie w wodę i kanalizacja sanitarna

8.2.2. Gospodarka wodami opadowymi i roztopowymi

9. Energetyka miejska

9.1. Ustalenia obowiązujących dokumentów branżowych

9.2. Rekomendacje w zakresie energetyki miejskiej

9.3. Gospodarka cieplna

9.4. Zaopatrzenie w gaz

9.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

9.6. Odnawialne źródła energii

10. Gospodarka odpadami

11. Telekomunikacja

12. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 KW

12.1. Zasady lokalizacji urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 KW

12.2. Zasady lokalizacji pozostałych urządzeń wytwarzających energię o mocy zainstalowanej przekraczającej 500 KW

13. Obszary strategicznej interwencji

13.1. Obszary strategicznej interwencji w Strategii Województwa Mazowieckiego

13.2. Radomski obszar strategicznej interwencji

13.3. Obszary strategicznej interwencji kluczowe dla Gminy

13.3.1. Strefa Śródmiejska

13.3.2. Strefa Przydworcowa

13.3.3. Strefa Przylotniskowa

13.3.4. Obszar Rewitalizacji

14. System realizacji Strategii oraz wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

14.1. Odpowiedzialność za realizację Strategii Rozwoju

14.2. Podmioty uczestniczące w realizacji.

14.3. Instrumenty realizacji Strategii dalszego rozwoju Gminy Miasta Radomia – Radom 2030

15. System monitoringu, ewaluacji oraz aktualizacji Strategii

15.1. Ewaluacja ex-ante

15.2. Ewaluacja on-going

15.3. Ewaluacja ex-post

15.4. Aktualizacja Strategii

16. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

16.1. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

16.2. Wytyczne do sporządzania dokumentów strategicznych

17. Ramy finansowe oraz źródła finansowania Strategii Rozwoju

18. Matryca zgodności celów Strategii z dokumentami wyższego rzędu

Strukturę ocenianego dokumentu należy ocenić pozytywnie. Zawiera ona wszystkie obligatoryjne elementy zawarte w ustawie.

Pozytywnie ocenia się także spójność powiązań w zakresie wizji Radomia do 2030 roku, wypracowanych celów strategicznych dla poszczególnych obszarów oraz zawartych w nich kierunków działania. Wizja miasta obywatelskiego, wygodnego do życia, sprawnie zarządzanego, kompaktowego, produktywnego, zielonego i odpornego odpowiada celom dokumentu. Również kierunki działania służyć będą osiągnięciu założonych celów.

Zgodnie z nowym podejściem do planowania przestrzennego, strategia jest dokumentem planistycznym, który wyznacza kierunki rozwoju lokalnej społeczności, uwzględniając potrzeby mieszkańców, cele strategiczne i taktyczne, oraz sposoby ich realizacji. Jej ustalenia są wiążące dla planu ogólnego gminy, zastępującego dotychczasowe studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Aktualizowany dokument zawiera w tym zakresie wszystkie elementy wynikające z obowiązujących przepisów prawa.

3.1.4. Spójność zewnętrzna

Zgodnie z zapisami ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju strategia rozwoju gminy ma być spójna z ustaleniami i rekomendacjami określonymi w strategii rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę. W związku z powyższym zapisy projektu Strategii skonfrontowano z głównymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym (Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 - z perspektywą 2030 r., Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030), regionalnym (Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze, a także ponadlokalnym - Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Stowarzyszenia Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego Efekt ww. porównania, dokonanego w samym dokumencie Strategii, przedstawia poniższa tabela.

4. Wnioski

- W niniejszym opracowaniu wykazano adekwatność celów aktualizowanej Strategii względem problemów zdefiniowanych w zaktualizowanej diagnozie oraz przyjętych do realizacji rezultatów, będących pozytywną odpowiedzią na problemy oraz dobranych wskaźników wraz z ustalonymi dla nich wartościami docelowymi.
- Opisany system realizacji Strategii ocenia się pozytywnie. W sposób konkretny zostały w nim sformułowane niezbędne do podjęcia czynności oraz podział ról między wszystkimi interesariuszami, które całościowo mają zapewnić skuteczne wdrożenie Strategii.
- Nakłady na realizację Strategii oszacowano na poziomie budżetu Gminy Miasta Radomia, co, przy wielości podmiotów zaangażowanych w realizację celów Strategii, oznacza, że wskazane kwoty stanowią minimum wydatków niezbędnych do poniesienia.
- Poddany ocenie projekt dokumentu zachowuje spójność wewnętrzną na poziomie zdiagnozowanych wyzwań, odpowiadających im celów oraz prowadzących do ich osiągnięcia kierunków działań wraz ze wskaźnikami dobranymi do pomiaru analizowanych zjawisk kryzysowych i stopnia realizacji celów.
- Projekt zaktualizowanej Strategii zachowuje również spójność zewnętrzną – jest spójny z dokumentami krajowymi, regionalnymi oraz ponadlokalnymi.

Załącznik 1. Matryca zgodności celów Strategii z dokumentami wyższego rzędu

Cele Strategii	Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ - Innowacyjne Mazowsze	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Stowarzyszenia Radomskiego Obszaru Funkcjonalnego	Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej na lata 2021-2027
Cel strategiczny 1. Radom – miejsce wykorzystanych potencjałów	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem szczegółowym II** – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony **Celem szczegółowym III** - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem 1.** Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, **Celem 2.** Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, **Celem 3.** Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.	Spójność celów i kierunków działań z celem: **Mazowsze zintegrowane społecznie** – Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki, **Mazowsze bogate kulturowo** – Wykorzystanie walorów środowiska naturalnego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia	Spójność celów i kierunków działań z celem: **Cel strategiczny A.** Skuteczne wykorzystanie potencjałów do rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności **Cel strategiczny B**. Aktywne społeczeństwo z dostępem do usług publicznych, otwarte na integrację i sprzyjające włączeniu grup wykluczonych **Cel strategiczny C**. Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami	Spójność celów i kierunków działań z celem szczegółowym: **Cel szczegółowy (V)** Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej **Cel szczegółowy CS (VI)** Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

Cel strategiczny 2. Radom – środowisko przyjazne mieszkańcom	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem szczegółowym II** – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Spójność celów i kierunków działań z: Celem 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	Spójność celów i kierunków działań z celem **Zielone, niskoemisyjne Mazowsze** – Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Spójność celów i kierunków działań z celem **Cel strategiczny C**. Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami	Spójność celów i kierunków działań z celem szczegółowym: **Cel szczegółowy CS (III)** Rozwój inteligentnych systemów i sieci energetycznych oraz systemów magazynowania energii poza transeuropejską siecią energetyczną (TEN-E) **Cel szczegółowy12 CS (IV)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

Cel strategiczny 3. Radom – centrum aktywności gospodarczej	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem szczegółowym I** – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem 1.** Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym, **Celem 2.** Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych, **Celem 3.** Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.	Spójność celów i kierunków działań z celem **Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze** - Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.	Spójność celów i kierunków działań z celem: **Cel strategiczny A.** Skuteczne wykorzystanie potencjałów do rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności	Spójność celów u kierunków działań z celem szczegółowym: **Cel szczegółowy (III)** Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne.
Cel strategiczny 4. Radom – harmonijnie ukształtowana przestrzeń	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem szczegółowym II** – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony	Spójność celów i kierunków działań z: **Celem 1.** Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym.	Spójność celów i kierunków działań z celem **Dostępne i mobilne Mazowsze** – Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Spójność celów i kierunków działań z celem: **Cel strategiczny A.** Skuteczne wykorzystanie potencjałów do rozwoju gospodarki opartej na przedsiębiorczości, innowacyjności i kreatywności **Cel strategiczny B**. Aktywne społeczeństwo z dostępem do usług publicznych, otwarte na integrację i sprzyjające włączeniu grup wykluczonych	Spójność celów i kierunków działań z celem szczegółowym: **Cel szczegółowy12 CS (IV)** Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego **Cel szczegółowy (VII)** wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności

				Cel strategiczny C. Zrównoważony rozwój przestrzenny i funkcjonalny z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami	biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia **Cel szczegółowy (VIII)** Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjne **Cel szczegółowy (I)** Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej TEN-T **Cel szczegółowy (II)** Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawę dostępu do TEN-T oraz mobilności transgraniczne

Źródło: Opracowanie własne UM